

Kungen kommer till Haparanda

Ställer upp som beskyddare av evenemanget

Både Sveriges kung Carl XVI Gustaf och Finlands president Tarja Halonen har nu lovat att komma till högtidligheterna i Haparanda 26 april 2005.

Därmed blir invigningen av krigsbarnsstatyn en stor händelse inte bara för oss krigsbarn utan för hela folket i både Sverige och Finland.

Planeringen för invigningen har pågått en längre tid och kommer nu att intensifieras.

En gemensam resa med båt till Helsingfors och tåg däriifrån till Torneå skall få oss att minnas de resor vi gjorde som barn, i den mån vi har kvar några minnen av den traumatiska färden.

Vi har en spännande vår framför oss!

Kung Carl XVI Gustaf har lovat medverka vid avtäckningen av minnesmonumentet i Haparanda.

Foto: Ewa-Marie Rundquist.

Sidorna 8-9!

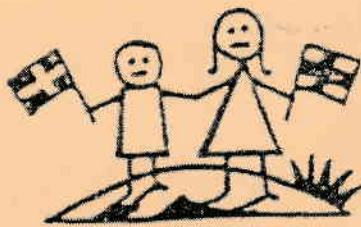
Syskonen mindes Marita
som "flickan på pianot"

Sidorna 4-5!

Två klädhängare
till julklapp!

Sidan 10!

Riksförbundet
Finska krigsbarn

Från redaktionen

En lång tid av ovisshet är över.

Visserligen har projektgruppen för krigsbarnsmonument i Haparanda hela tiden varit optimistisk om att statyn skulle komma till stånd och invigningen ske 26 april, men osäkerheten kring finansieringen har hängt som en tung börda över ansträngningarna.

Nu kan vi säga att **projektet är räddat!**

Det är med uppriktig glädje vi gratulerar projektgruppen, främst ordföranden **Pirkko Ahlin**, som länge arbetat i hård motvind.

Nu hoppas vi att ytterligare bidrag flyter in så att hon och övriga i gruppen som lagt ut tusentals kronor ur egen ficka också får tillbaka för sina direkta utlägg.

Sen återstår att genomföra invigningen i Haparanda med stil och värdighet. Med både Sveriges och Finlands statsöverhuvuden på plats får arrangemangen helt enkelt inte misslyckas.

Vi väntar stort deltagande av krigsbarn från hela landet. Hela kalaset behöver inte kosta mer än 4 000 kronor per person, så börja spara redan nu!

Vilka programpunkter som kung **Carl XVI Gustaf** och president **Tarja Halonen** skall delta i är ännu inte bestämt i detalj. Kanske kan vi lämna närmare besked i nästa MN.

I detta nummer berättar vi också om ett par krigsbarnsöden som dessvärre inte är helt unika. Allt för många finska barn hamnade hos fosterföräldrar som tog sig an ett barn inte så mycket för barnets egen skull utan som billig arbetskraft. **Kerttu Andersson** i Lidköping är inte den enda som hamnat i den situationen. Att sedan många andra barn kom till goda och kärleksfulla fosterföräldrar har hon ingen större glädje av.

Även **Marita Påhlsson** i Varberg har en intressant och märklig historia att berätta. Hennes historia i Finland var hon ständigt närvarande som "Flickan på pianot".

Till sist en praktisk uppmaning till våra prenumeranter, både i Sverige och Finland, och andra länder: betala gärna (den höjda) prenumerationsavgiften utan påminnelse. Annars följer ett inbetalningskort med nästa nummer.

Sköt om er!

Kai Rosnell, chefredaktör

Detta nummer av MedlemsNytt är tryckt hos
Knivsta Tryckeri AB, Knivsta, 1 december 2004.

I detta nummer:

	sidan
Från redaktionen	2
Ordföranden har ordet	3
"Flickan på pianot"	4-5
Hon tog hand om oss	6
Minnesmärket i Köpenhamn	7
Välkomna till Haparanda!	8-9
Hon blev bara arbetskraft	10
Antologin, även som talbok	11
Börje Dahl börjar förstå	12
Teater Stenbarnen	12
Lilla barn, äldre böcker	13
Verksamhet i föreningarna	14
På gång i lokalföreningarna, RFK-info	15
Ubåt attackerade krigsbarnsbåt	16
Krukor till salu	16

I nästa nummer:

Mer om Haparanda-projektet
Anmälan till Riks 2005
Nya böcker, och äldre
Nya fräscha reportage

Debattera mera!

Direktanslutna till RFK

Medlemsavgiften för direktanslutning till RFK är 150 kr. per år. Tidningen ingår i priset.

Utgivning

Nästa nummer av MedlemsNytt utkommer i början av mars 2005. Deadline för manus 21 februari. Därefter början av juni, september och december.

Prenumeration

Årsprenumeration SEK 100:-- (för icke-medlemmar) till RFK:s pg 424 54 97-5.

I Finland (och övriga världen) 14 Euro till Kai Rosnell, bankkonto (Porin Osuuspankki) 570081 476 212, eller RFK:s konto ovan. **Glöm inte ange namn, adress och vad betalningen avser.**

Redaktionen för MedlemsNytt:

Leila Ulvemo, ansvarig utgivare, Lilla Köpmang. 4, 572 30 Oskarshamn. Tel 0491 77403.

E-post: leila@ulvemo.com

Kai Rosnell, chefredaktör (redigering, layout), Kølångsv. 10, 741 42 Knivsta. Tel: 018-380009.

E-post: kai.rosnell@home.se

Doris (Gui) Emanuelsson, Mjölnerbacken 15, 4 tr, 174 48 Sundbyberg. Tel: 08-7333187.

E-post: gui.sture@bredband.net

Pentti Käppi, Östra Skansg. 10, 413 02 Göteborg. Tel 031-291688. E-post: pentti.kappi@telia.com

Tapani Rossi, Frejgatan 3 D, 243 34 Höör.

Tel 0413-24236. E-post: tapani@rossi.se

— Ordföranden har ordet: —

Oskarshamn, november 2004.

Höstterminen närmar sig slutet. Nu återstår några jul- och självständighetsfester innan vi får ett välbehövligt jul-uppehåll.

Det har varit mycket aktiviteter runt om i våra lokal-föreningar den gångna terminen.

I Stockholm, Västerвик och Visby har man tittat på filmen "Krigsbarn".

Västerвикsträffen hade även inslag av föreläsning om Finlands krig och i Visby har man gemensam julfest med den finska föreningen i samband med filmvisningen. Det är bra, för på så sätt sprider vi kunskap om oss.

Stockholmsföreningen hade bjudit in krigsveteraner till sitt månadsmöte i slutet av november. **Harry Järv** berättade både om egna minnen från kriget och tillkomsten och inspelningen av filmen "Framom främsta linjen". Jag fick också äran att personligen träffa veteranerna.

Vår förhoppning är, att några veteraner följer med oss från Sverige till festen i Torneå-Haparanda i april. Det blir gemensam båtresa först och sedan tåg Helsingfors-Torneå tillsammans med veteraner och krigsbarn från Finland.

I Skåne har man sett "Framom främsta linjen". Några medlemmar i Skåneföreningen har deltagit i avtäckning av **minnesmärket** för krigsbarnen i **Köpenhamn**.

Bra att vi har kontakter med de finska krigsbarnen även i Danmark.

Haparandaprojektet söker finansiärer till statyn. I Finland har man startat en insamling bland medlemmarna. Medlemmars bidrag till statyn sker hos oss i Sverige helt frivilligt utan insamlingslistor. Du kan lämna ditt bidrag till förbundets pg-konto och märk tydligt "Haparanda".

Att köpa en **krigsbarnskruka** för 100 kronor är ett sätt att bidra med pengar till projektet. Fråga din ordförande.

Mycket lämplig julklapp till våra barn, en kruka dekorerad med "vår" namnlapp.

Både kung **Carl XVI Gustav** och Finlands president **Tarja Halonen** kommer till evenemanget.

Tack Pirkko Ahlin och alla andra som arbetat med projektet.

Haparandaprojektet har nu blivit så stort att jag börjat fundera på vad vi ska göra i förbundet efter detta.

Utöver Haparanda-projektet som vi har framför oss har vi åstadkommit en **minnesrelief** i Stockholm, vi har tagit fram vår **antologi** (i en andra upplaga), de berättelser som inte fick plats sammanställs till ett **kompedium**, och **forskning** om våra barndomstrauman pågår...

Finlands ambassad arrangerade ett uppskattat **krigsbarnsseminarium** tillsammans med Riksförbundet.

Däremot har vi inte kommit längre i **rehabiliteringsfrågan** med Finland.

Jag är av den bestämda åsikten, att Finland ska rehabilitera våra skador från separationen i barndomen, men självklart ska vi ha omsorg och vård i Sverige som alla andra svenskar.

Men Sverige har inte ansvaret för skador orsakade av kriget och separationen från familj, språk och fosterland som drabbade många av oss som idag lever i Sverige.

I Sverige finns inte den kompetens att ta hand om detta, som det finns i Finland.

Därför ska jag göra ytterligare en kraftansträngning i frågan med finska beslutsfattare.

Vi kan ta upp detta på agendan även i Utlandsfinländarparlamentet, men bäst är nog att direkt påminna omsorgsminister Liisa Hyssälä.

Krigsbarnen har för första gången nämnts i ett par riksdagsmotioner i Sveriges riksdag. Den ena motionen handlar om en staty i Stockholm för den finska soldaten och den andra om medel till fortsatt forskning.

Idén kommer från vännerna i Finland som ett upprop efter Jyväskylä-festen.

Det är mycket glädjande, att vi fått så mycket utrymme hos **Armémuseum**. Flera föreläsningar har hållits av våra medlemmar, bl.a. Sinikka Ortmark Almgren, Kai Rosnell, Annu Liikkanen, Ann-Maj Danielsen och inte minst Gui/Doris Emanuelsson, som ofta anlitas att träffa skolklasser antingen på museet eller på skolor. All denna uppmärksamhet är bra för oss. Det gäller att synas i media. Tack alla ni som ställt upp på detta.

Ja, hur mycket mera orkar vi med? Vi måste bry oss om varandra mera på alla plan. Så många har hört av sig och berättat sin historia. Det gäller att lyssna. Det strömmar till nya medlemmar hela tiden och vi måste ta hand om dem på bästa sätt. Glöm inte heller dem som sällan kommer på våra möten. De kanske behöver en liten hälsning då och då.

Glöm inte att ta hand om nya medlemmar och var rädd om varandra! Det gäller att bry sig i det lilla!

Alla behöver lite uppmuntran ibland.

God Jul och Gott Nytt År!

Leila

Bidrag från Suomi-Seura, men priset höjs

Vår medlemstidning MedlemsNytt har fått ett välkommet bidrag från Suomi-Seura (Finland-Samfundet), till stöd för utgivningen. Vi tackar för det, och härefter kommer Suomi-Seura

också att få ett exemplar av tidningen. Den kommer sedan att arkiveras på Universitetsbiblioteket i Helsingfors.

Eftersom tryckkostnaderna ständigt stiger och portot ligger på en hög

nivå har Riksförbundet beslutat att höja prenumerationspriset för år 2005.

Prenumeranter i Sverige betalar 100 kr per år, medan prenumeranter utanför Sverige får lägga ut 14 Euro.

”Flickan på pianot” gör upp med sitt gömda förflutna

Marita såldes till Sverige av modern

När Marita Pahlsson städade köket efter att hennes fosterföräldrar dött hittade hon en pärm som hon inte kände till tidigare. Den innehöll hela hennes historia.

Där fanns alla dokument som rörde henne och hennes ankomst till Sverige i juni 1942, där fanns alla brev som hennes föräldrar skickat till henne och som hon aldrig hade fått se, eller höra, förut.

Där fanns också en metallring med ett hakkors.

Såldes av sin mor

Trots att det är över 30 år sedan som hon fann pärmen har hon inte läst breven – ännu.

– De känns som ett hot, säger hon.

De är skrivna på finska, och det språket klarar inte Marita i dag.

Marita är rädd för vad breven kan innehålla. Fast hon borde inte frukta något. Hon vet tillräckligt mycket om sitt förhållande till familjen i Finland och till fosterföräldrarna.

– Jag vet att jag blev såld till mina fosterföräldrar – av min mor. Pappa visste inte om det.

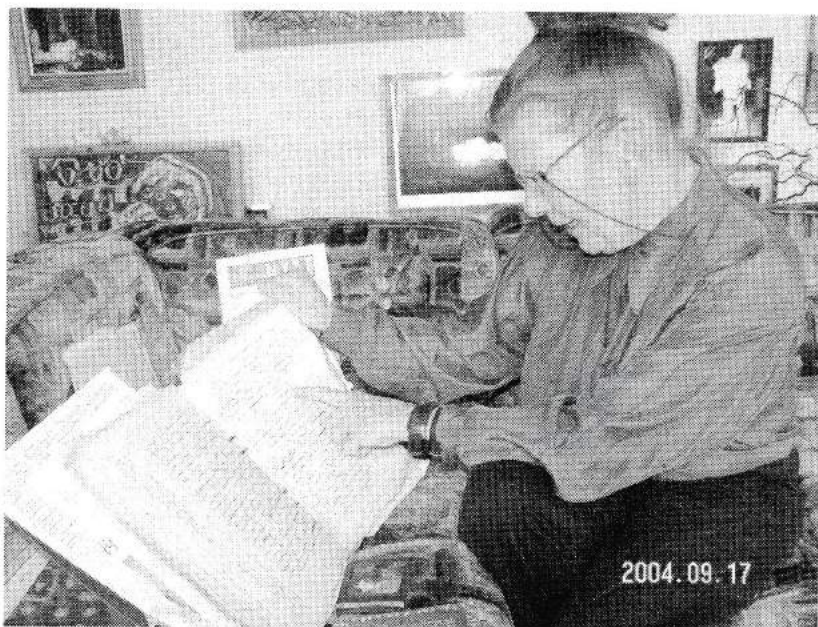
Kände sig ensam

Marita Pahlsson minns vagt resan till Sverige med Arcturus från Åbo 31 maj 1942 tillsammans med brodern Veli Antero. Hon var knappt tre år gammal, Veli ett och ett halvt år äldre.

Båda hamnade i Fränsta i Medelpad.

Marita kom till ett barnlöst par som ägde och skötte färghandeln på orten. Veli hamnade hos en granne där han fick jämnåriga lekkamrater.

– Jag fick grundtryggheten, men jag kände mig alltid ensam, jag fick leksaker men ingen att leka med. Min bror fick jag sällan träffa, säger Marita.

Marita Pahlsson har en hel pärm med brev och dokument att gå igenom, brev som hon aldrig fått läsa.

Foto: Kai Rosnell

Sparbanksfilm

Pappa Paavo Kotinurmi var militärmusiker och bodde med sin hustru och tretton (!) barn på kasernområdet i Hennala nära Lahtis. Ytterligare två av barnen vistades som krigsbarn i Sverige vid olika tidpunkter, men inte på samma ort.

När jag träffar Marita i hennes hus i Varberg spelar hon upp ett videoband, ljudet avstängt. Det är en dokumentärispelning från mitten av 1950-talet från hennes föräldrahem, gjord av Sparbanken i Lahtis som propagandamaterial.

Den visar vardagslivet i hemmet, t ex hur de präktiga barnen hjälper till med att bära in ved. Som avslutning kommer en av Maritas bröder in till banken för att ta ett lån. Budskapet är att skötsamma personer med regelbundet sparande har lätt för att låna där.

Bil via Haparanda

I en sekvens ser man pianot och ett fotografi ovanpå.

– Det är jag, ”flickan på pianot”. Det är så mina syskon minns mig, förklarar Marita.

Men visst har Marita besökt hem-

met många gånger efter första resan till Sverige. Färghandlare Jonsson var välbeställd, han hade råd att köra egen bil runt Bottenhavet till Lahtis med Marita.

En tanke för varje knut

– Jag minns att vi var där olympiasommaren 1952. På min 13-årsdag fick jag en stor rya föreställande Askungen av min mor. ”Med varje knut jag knutit har jag tänkt på dig”, sa hon när hon gav mig den.

Ryan är fortfarande mycket vacker.

Under besöket upptäckte Marita att det försiggick en dragkamp om henne. Pappa Paavo ville att Marita skulle stanna hemma, fosterföräldrarna ville ha henne med sig tillbaka hem till Fränsta.

Valde cykeln

– Det står en ny röd cykel ”Marathon” med lampa och cykelkorg och väntar på dig i garaget hemma, lockade fosterfadern.

Marita följde med till Sverige. Hon är kliven när det gäller att bedöma om det var ett klokt beslut.

forts på nästa sida →

Sista gången Marita sitter i pappas knä med hela den dåvarande familjen samlad.

– Jag var ”gäst” i Sverige i 24 år

forts från föregående sida

– Om min svenska faster hade varit med hade hon nog sagt att ”du behöver ingen cykel, Marita, du behöver en familj”. Hon var mycket klok.

Långt senare upptäckte Marita att hennes mor hade träffat en överenskommelse med fosterfadern: varje år betalade han 2000 finska mark till modern.

– Han trodde att man kunde köpa sig ett barn...

– Vi behövde verkligen pengarna, har modern sagt till sitt ”försvar”.

Beskuren frihet

Marita växte upp i Fränsta, gick i skola, hade svårt att förklara sitt efternamn Kotinurmi som färghandlare Jonssons ”dotter”. Hon fick en egen bil och byns andra ungdomar avundades hennes materiella rikedom.

Men hon hade ytterst ringa frihet, fosterföräldrarna ville kontrollera allt hon gjorde. Hon fick inte träffa vem hon ville och måste alltid vara hemma före ett bestämt klockslag. Hon ville bli konstnär och utveckla sina talanger på det området, men det gick inte för sig.

Hon träffade ändå sin blivande man Stig Pahlsson, uppskattad språklärare.

De flyttade till Varberg, fick tre barn, och nu har Marita fem barnbarn också. Maken dog för tio år sedan, en sorg som Marita fortfarande känner djupt.

”Supersvensk”

Hon utbildade sig i vuxen ålder till förskollärare.

– Jag blev ”supersvensk”, säger hon. Men jag skulle också gärna vilja vara finsk. Jag skulle någon gång ha velat fira en jul hemma i Finland, även efter 1941.

När pappa Paavo fyllde 50 (i november 1957) ville han ha alla barnen samlade. Vid det tillfället fick Marita en hembygdsdräkt av honom, med orden: ”Jag har aldrig behövt klä dig, nu ska du ha denna dräkt.”

En ”livförsäkring”

När en av Maritas söner upptäckte ringen med hakkorsen blev han förfärad: ”Var har du fått den ifrån, och varför?”

– Den kom från min far. Det skulle vara en sorts livförsäkring om tyskarna tog över i Finland, berättar Marita.

När Marita hade vunnit en resa till Paris i april 1966, via jobbet i färghandelns kosmetikavdelning, skulle hon skaffa pass. Det visade sig att hon inte var kyrkobokförd i Sverige.

– Enligt kyrkböckerna vistades jag här som gäst! Ända sedan 1942 – i 24 år!

Marita fick bråttom till Finlands ambassad i Stockholm. Man konstaterade att Marita arbetat i tio år i Sverige utan arbetstillstånd!

I stället för finskt pass fick hon hjälp till svenskt medborgarskap under tecknat av statsrådet Ulla Lindström, kostnad 600 kronor. Och så kom hon till Paris, inte för att studera Pierre Robert eller andra parfymister, utan för att besöka konstparadiset Louvren, varje dag.

Sång och musik

Numer har Marita mycket god kontakt med de elva syskon som ännu är i livet. Flera av dem har tagit upp faderns musikaliska arv och blivit musiker eller musiklärare. Marita sjunger gärna. Hon kan fortfarande de gamla finska sångtexterna utantill fast hon glömt språket i övrigt.

I augusti i år samlades elva av syskonen till en släkträff i Nedansjö.

– Syskonen och kusinerna ringer mig alltid på min födelsedag och gratulerar. De minns att de på något sätt ”tappade bort” en syster under kriget...

Kai Rosnell

Lea tog hand om oss på tåget

När barnträdgårdsläraren **Lea Valkonen** var inspiratör och hedersgäst vid Tavastehustraktens första krigsbarnsmöte fick jag förmånen att besöka henne i hennes bostad och banda en intervju.

Lea Valkonen delade gärna med sig av sina minnen från 1944, då hon tjänstgjorde som ledsagare för finska krigsbarn vid tågtransporter från Helsingfors till Sverige. Det hon inte minde kunde hon slå upp i sina minnesanteckningar.

Två veckor efter att Lea i februari 1944 hade börjat sin utbildning vid seminariet i Helsingfors började de ryska storbombningarna. Utbildningen avbröts och eleverna skickades hem, men 19-åriga Lea och hennes kurskamrater erbjöds av socialministeriet att bli ledsagare för krigsbarn till Sverige.

– Jag var barnslig, uppvuxen endast i hemmet och förstod inte att ta uppgiften på samma allvar som jag skulle ha gjort nu.

Resan till Sverige startar

Den 20 april 1944 började Leas verksamhet som barnledsagare. När tåget från Helsingfors anlände till Tavastehus stod hon där med en skara gråtande barn och mödrar.

På resan till Torneå-Haparanda stannade tåget vid ett antal stationer för att plocka upp barn. Vid ankomssten till den svenska gränsen hade tåget med sig cirka 300 barn i fjorton vagnar. I varje vagn huserade en vuxen lotta eller förskollärare som till sin hjälp hade två–tre yngre flickor. Vid några stationer levererades mat till vagnarna. Ledsgarna fick sköta disken i tågets trånga köksutrymmen.

De fick också sköta om all renhållning och ta hand om barnens bekymmer under färden, läsa för dem och hitta på olika lekar.

Den stora arbetsbördan infann sig varje kväll när barnen skulle läggas. Mellan bänkarna lades bräder så att alla kunde få en sovplats.

Framme i Sverige

Resan gick med snigelfart. Tåget, som startat från Helsingfors på måndag morgon, hade på tisdags kväll bara hunnit till Uleåborg.

Lea Valkonen har många gamla foton som stöd för sina minnen av barntransporterna.

Foto: Pentti Kääpi

Onsdag morgon kom tåget till Haparanda där man började med sanitetsåtgärder. Barnen bars in i bastun av svenska soldater. Efter bastun fick barnen nya svenska kläder. De gamla kläderna desinficerades och stoppades i säckar för transport till karantänen. Där skulle man sortera dem och undersöka om de kunde användas. Barnen blev ofta konfunderade över att de inte fick tillbaka sina finkläder.

Efter denna procedur fortsatte resan resten av dagen och hela natten. Nu hade man också fått tillskott av svensk personal.

– Jag minns att de kokade mycket gott kaffe, som man inte kunde få i Finland.

Arbetsbördan delades så att den finska personalen vakade halva natten och den svenska den andra halvan. Tåget var finare och mera ändamålsenligt. Man behövde inte bygga sovplatser av bräder.

I karantän

Barnens beteende varierade mycket under transporten. En del fann sig väl och verkade lugna, medan några grät hela tiden. Särskilt minns Lea en flicka som grät ständigt och som blev kvar i norra Sverige. Några pojkar i 12-årsåldern fick man hålla efter så att de inte med sin livlighet störde andra, särskilt nattetid.

När transporten anlänt till Sundsvall installerades barnen i Gustav Adolfs-skolan. Klassrummen var utrustade med sängar från någon militärförläggning. Barnen fick ta igen sig några dagar medan man tog prover, utförde läkarundersökningar och jagade huvudlöss.

Karantänen organiserades så att det i varje sal fanns två svenska lottor och en finsk flicka. Lea minns att de svenska lottorna var ytterst vänliga och trevliga att arbeta med. De bjöd de finska ledsagarna hem till sig. Några av dem tog t o m hem barnens gamla kläder för att tvätta och stryka dem. En del av kläderna hade fått brännskador.

Efter viloperioden organiserades några enkla utomhuslekar. Den ändrade kosten gjorde att en del av barnen fick diarré.

Efter två veckors karantän började man skicka barnen till fosterhem eller barnhem, och Leas arbetslag for till Haparanda för att ta emot nya barntransporter och upprepa de tidigare procedurerna.

Den 9 juni började det ryska stormanfallet på Karelska näset. En ström av karelska barn började komma till karantänen. Den första kontingenten på tjugo flickor kom mitt i natten till Umeå, dit Lea kommit för att ta emot

forts på nästa sida →

Danske finnebørn hyllar sina fosterfamiljer

Under krigsåren 1940–44 var i Danmark mer än 30 000 familjer och enskilda beredda att ta emot ett eller flera barn från Finland. Det kom ca 4 000 barn. Ca 350 av "finnebørnen" blev kvar efter kriget.

Den 25 september avtäcktes i Köpenhamn en minnessten som en hyllning till de människor, som tog sig an de finska barnen, men också som en erinran om den solidaritet, som den danska befolkningen, under sin egen ockupation, visade brodernationen Finland.

I strålände höstsol hade något hundratal krigsbarn, inbjudna finska gäster och från Skåne tillresta krigsbarn samlats för att delta i ceremonin då minnesstenen avtäcktes av Finlands ambassadör i Danmark, **Pekka Ojanen**. Ceremonin inramades med musik av hemvärnsorkester, flaggor, tal och danska och finska nationalsångerna.

Ett stridsvagnshinder

Stenen är finsk granit, skänkt av det finska försvaret och hämtad från

Salpalinjen, där den stått som stridsvagnshinder.

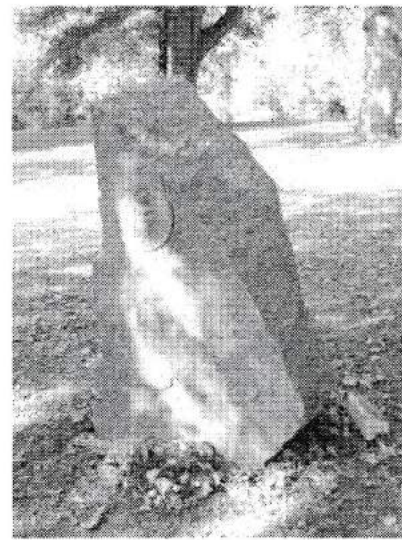
Den är nu försedd med en förstörad version av bronsplaketten eller medaljen "Benignitatis Humanæ Finlandia Memor", som finska staten överlämnade till fosterföräldrarna efter kriget.

De båda sidorna är reliefgjutna i brons ca 30 cm i diameter och placerade på var sin sida av stenen. Vid stenfoten finns en annan plakett, som informerar om bakgrund och syfte med minnesstenen.

Kommunen vårdar stenen

Stenen är rest i Churchillparken, i ett av Köpenhamns centrala och turistintensivaste områden. Köpenhamns kommun har mottagit stenen och kommer att svara för dess framtida vård.

Tiden är vald dels till 100-års minne av bildandet av Köpenhamns finska förening, dels till 60-årsminne av den 25 september 1944 då Lapplandskriget inleddes.

Arkiven brändes

Som ett villkor för vapenvilan med Sovjetunionen måste de tyska truperna i Finland avväpnas, och en hotfull situation uppstod för "finnebørnen" i det av Tyskland ockuperade Danmark. De kunde uppfattas som barn till Tysklands fiende och man befarade att barnen kunde bli något slags gisslan, interneras eller rent av deporteras.

För att undanröja risken brändes danska arkivs dokument med uppgifter om "finnebørnen", föräldrarna i Finland eller fosterhemmen i Danmark. Barnen gick "under jorden".

Projektet har genomförts i samarbete mellan "Københavns finske forening" och "Foreningen af finnebørn i Danmark". Med stora egna insatser, bidrag från myndigheter, företag och fonder, insamlingar och personliga kontakter har man fått till stånd ett bestående monument över Danmarks stora medkänsla och kärlek till ett broderfolks barn.

Text och bilder: Tapani Rossi

Ambassadör Pekka Ojanen minnestalar.

Lea tog hand om oss...

...forts från sid 6

dem för vidare transport till Sundsvall. Lea hade förväntat sig livliga, glada och sjungande karelska barn men möttes av apatiska, magsjuka och lusiga barn.

Till Småland och sedan hem

Den 11 september fick Lea följa 64 krigsbarn via Stockholm till ett sommarhem i Bolmen i Småland. Efter två veckor greps Lea av en svår hemlängtan. När hon dessutom fick beskedet

att hennes bror blivit sårad i kriget beslöt hon att återvända till Finland i slutet av september då krigstillståndet var upphävt.

Under sin gärning som barnträdgårdslärarinna fick Lea kontakt med återvändande krigsbarn. Många fick språkproblem i samband med hemkomsten och Lea berättade också om en syskonskara på fem bröder vars livsförlopp hade blivit problematiska.

Totalt deltog tio av Leas kurskam-

rater i barntransporterna och när de som ännu lever träffas brukar de diskutera sina minnen från transporterna och tiden i Sverige. Dessa händelser har kommit att präglade resten av deras liv och de har fått insikter som få andra människor har.

Pentti Käppi

Meitä on monta

Den rosade teaterpjäsen kommer att visas i samband med Riks 2005 på Karlskoga Folkhögskola!

Kungen inviger statyn

Nu är det definitivt klart: den länge planerade krigsbarnsstatyn i Haparanda kommer att invigas tisdag 26 april 2005.

Att både kung **Carl Gustaf** och president **Tarja Halonen** kommer till evenemanget innebär naturligtvis en hög status och kommer att medföra stor uppmärksamhet.

Vi utgår ifrån att kung Carl Gustaf inviger monumentet och även deltar i festligheterna då president Halonen också kommer att närvara.

Kung Carl Gustaf har speciella band till Finland. Hans mor prinsessan **Sibylla** hade själv ansvar för två finska krigsbarn under kriget, och hans far **Gustaf Adolf** var en varm finlandsvän som besökte fronten under fortsättningskriget, inte bara den svenska frivilligkontingenten utan även helt finska förband.

Fonder, stiftelser

Nu har projektledaren **Pirkko Ahlins** långa arbete med att bearbeta ett otal stiftelser och fonder också gett resultat: vi har fått väsentliga summor från flera håll, och mer väntas.

- Nu klarar vi det, säger Pirkko

Ahlin, och hennes lättnad och glädje märks tydligt i telefonluren.

Från svenska sidan har **bidrag** kommit från svenska staten, närmare bestämt **Utrikesdepartementet**, från **Jacob Wallenbergs stiftelse**, från **Kungafonden** (Stiftelsen Konung Gustaf VI Adolfs fond för svensk kultur), brevet undertecknat av kung Carl Gustaf själv, vidare från **Norrbottnens läns landsting**, Stiftelsen **Letterstedtska Föreningen** (för seminariet i samband med invigningen), samt inte minst **Konstakademien**.

Dessutom har **Haparanda och Torneå kommuner** utlovat ett stort bidrag i form av alla de markarbeten som krävs för att få monumentet på plats. Konstnären **Anna Jäämeri-Ruusuvuori** övervakar själv gjutningen av konstverket.

En miljon kronor!

Det är nu bestämt att statyn ska resas på den plats som ursprungligen utsågs, nära Tullhuset i Haparanda, på svenska sidan gränsen.

Den totala kostnaden för projektet är beräknad till cirka 108 000 Euro, ungefär en miljon kronor.

På finska sidan har staten, närmare bestämt **Utbildningsdepartementet**, bidragit med lika mycket som svenska UD. Och **Liisa Pöyhönen** i Vanda har genom sina insamlingsprojekt redan fått in avsevärda summor.

- Vi är säkra på att få ihop hela summan som krävs, säger **Taisto Vihavainen**, ordförande för krigsbarns riksorganisation i Finland. Vi har fått signaler om fler bidrag.

Taisto har aldrig tvekat. Han bearbetar dessutom diverse företag om finansiell hjälp, och med den draghjälp som kungens och presidentens närvaro innebär vore det otroligt om det inte skulle lyckas.

Järnvägen, Viking Line

För alla oss som vill vara med vid detta historiska evenemang har projektgruppen föreslagit en gemensam tågresor från Helsingfors till Torneå och åter (nattåg, sovkupe) och två övernattningar i Haparanda.

Finlands statsjärnvägar (Valtion rautatiet) subventionerar biljetten som bara kostar 500 kronor tur och retur (halva pensionärspriset). **Viking Line** erbjuder båtresa Stockholm-Helsingfors och åter i tvåmanshytt för 100 kronor, men då får man stå för maten själv. 50 dubbelhytter är preliminärbokade.

Högst 4 000 kr/person

Pirkko Ahlin har beräknat kostnaden per person till under 4 000 kr för hela resan och uppehållet.

- Tänk på att det är nästan en hel vecka, och hur långt söderut kommer man för de pengarna, undrar Taisto Vihavainen.

- Detta är en unik händelse som aldrig kommer att upprepas!

Nu väntar vi på att krigsbarn och andra intresserade i hela landet ska studera anmälningskupongen på nästa sida. Den kommer även i nästa nummer av MN. Då har man endast en vecka på sig att anmäla sig.

Att döma av många telefonsamtal är intresset stort för Haparanda-evenemanget.

Det bör påpekas att i slutet av april är det fortfarande vinter i Haparanda-Torneå, man bör inte vara för lätt klädd.

Kai Rosnell

Här kan du övernatta

Var kan jag bo i Haparanda?

Om man vill vara med på både seminariet på måndagen, invigningen och festen på tisdagen och veteranernas jubileumsfest på onsdagen krävs två övernattningar.

Projektgruppen har tagit fram tre alternativ. Naturligtvis kan du (försöka) lösa logiproblemet på egen hand, men dessa rekommenderas. Priserna är definitiva och inkluderar frukost.

Haparanda stadshotell:

Dubbelrum 1 330 kr per natt (=665 per person). Enkelrum 885 kr. Extrasäng 250 kr.

Sverigefinska folkhögskolan (intill stadshotellet):

Bokning via stadshotellet. Frukosten serveras på hotellet.

Dubbelrum 865 kr per natt (=432:50 per person). Enkelrum 540 kr.

Haparanda vandrarhem (gångavstånd från stadshotellet):

Dubbelrum med dusch och wc på rummet 750 kr per natt (375 kr per person). Dubbelrum med dusch och wc i korridoren 610 kr per natt (=305 kr per person).

Enkelrum med dusch och wc på rummet 375 kr. Enkelrum med dusch och wc i korridor 305 kr.

Bokning senast 14 mars, bokningskod "Krigsbarnen".

Anmälan till respektive hotell:

Haparanda stadshotell. Torget 7, 953 31 Haparanda. Tel 0922-61490. E-post:

susaanne@haparandastadshotell.se

Haparanda vandrarhem. Strandgatan 26, 953 31 Haparanda. Tel 0922-61171. E-post:

vandrarhemmet@beta.telnordia.se

Torneå stadshotell är reserverat för veteranerna.

Välkomna till Haparanda!

Vi hälsar er alla välkomna till Haparanda och Torneå den 25 - 27 april 2005.

Det blir högtidlig avtäckning och invigning av krigsbarnsstatyn med ett omfattande festprogram.

Vi är mycket stolta över att **Hans Majestät konung Carl XVI Gustaf** och Finlands president **Tarja Halonen** har tackat ja till inbjudan och kommer att närvara.

Det program som finns i denna tidning är preliminärt. Likaså är kostnaderna ännu preliminära. Vi vill dock presentera anmälningkupongen samt anmälan till de olika programpunkter-

na redan i denna tidning. I nästa nummer av MN kommer definitiva uppgifter om kostnader.

Priserna för logi är definitiva. Logi får du själv boka per telefon, post eller mail med hjälp av uppgifterna på föregående sida. Ange koden "**Krigsbarnen**". Du kan boka redan nu, dock senast den 14 mars 2005. Blankett kan du även få av din ordförande i lokal-föreningen.

På anmälningkupongen nedan kryssar du i vad du vill vara med på. Självklart kan du resa till Haparanda helt på egen hand.

En del bidrag till statyn har kom-

mit. Vi väntar på svar från ytterligare ett antal fonder både i Sverige och i Finland. Någon av de sökta fonderna svarar först i mars. Därför är deltagaravgiften preliminär.

Vi förväntar oss ett stort deltagande i detta unika evenemang. Det är ett av de största vi gör. Kanske är det också det sista stora projektet vi orkar genomföra. Vi har ju alla åldern inne att få vila och att glädjas åt allt vi genomfört och fått uppleva under de 12 år som våra föreningar har funnits.

Pirkko Ahlin

och övriga i den svenska delen av Haparandagruppen.

Preliminärt program

Lördag 23 april 2005: Resa med båt Stockholm-Helsingfors.

Söndag 24 april: Arrangemang ordnas i Helsingfors, bl a bussrundtur. Gemensam lunch med de finska deltagarna. Resa med tåg från Helsingfors till Torneå tillsammans med de finska deltagarna.

Måndag 25 april: Buss till hotellen, frukost, incheckning. Registrering på Haparanda Stadshotell. Välkomstdrink, sedan gemensam lunch, Haparanda stadshotell. Konstutställningar i Haparanda och Torneå. Seminarier på Folkets Hus, Torneå. På kvällen Stadens mottagning.

Tisdag 26 april: Förmiddagen ledig. Gemensam lunch. Högtidlig invigning av statyn med musik, tal m m. Huvudfesten med musik, festtal m m. Festmiddag på Torneå Stadshotell. Bussning tillbaka till hotellen.

Onsdag 27 april: svensk-finsk gudstjänst i Haparanda kyrka. Gemensam lunch Haparanda stadshotell. Veteranernas jubileumsfest. Middag Torneå stadshotell. Tåget till Helsingfors lämnar Torneå järnvägsstation.

Torsdag 28 april: Tåget anländer till Helsingfors. Dagen fri. Båten avgår från Helsingfors till Stockholm.

Fredag 28 april: Ankomst till Stockholm. Hemresa.

Anmälningkupong Haparandajubileet

(Kryssa för det du vill deltaga i)

Lördag 23/4 Båtresan Stockholm - Helsingfors	50 kr	.....
Söndag 24/4 Arrangemang i Helsingfors, bl a bussrundtur samt gemensam lunch med de finska deltagarna	15 • (betalas på plats)	.....
Tågresan Helsingfors - Torneå	250 kr	.....
Måndag 25/4 Frukost på resp. hotell	65 kr	.....
Välkomstdrink Haparanda stadshotell	65 kr	.....
Gemensam lunch, Hap. Stadsh.	115 kr	.....
Seminarier, Folkets hus, Torneå	35 kr	.....
Stadens mottagning	.....	.....
Tisdag 26/4 Lunch Torneå stadsh.	110 kr	.....
Invigningen	.....	X.....
Huvudfesten, Joentalo	70 kr	.....
Festmiddag, Torneå stadsh.	260 kr	.....
Onsdag 27/4 Gudstjänst i Haparanda kyrka	.....	.....
Lunch, Haparanda stadsh.	115 kr	.....
Veteranernas fest	.....	.....
Avskedsmiddag, Torneå stadsh.	175 kr	.....
Tågresan Torneå - Helsingfors	250 kr	.....
Torsdag 28/4 Dagen fri i Helsingfors	.....	.....
Båtresan Helsingfors - Stockholm	50 kr	.....
Summa:	1610 kr	.....

Deltagaravgift

(bussar, lokalhyror, tolk, ljudanläggningar m.m.) 500 kr

Totalsumma: 2110 kr

Namn: .....

Adress: .....

Tel: .....

Blanketten skickas senast den 14 mars 2005 till

Evans Olsson, Arentvägen 5, 806 48 Gävle.

Betalningen skickas till RFK:s postgiro 424 54 97 - 5.

Skriv ditt namn samt "Anmälan Haparanda"

Kerttu blev "bara" arbetskraft

– Min fosterfar ville ha en pojke, som lekkamrat till sonen. Men fostermor ville ha en flicka, som hjälp i köket och med barnpassningen. Så det blev jag.

Kerttu Andersson, Lidköping, minns mycket väl hur det blev.

– Dom tog mig som arbetskraft bara, säger hon. Jag fick jobba hela tiden, diska och städa innan jag gick till skolan, det behövde deras barn aldrig göra.

Klippte håret

Det första fostermor gjorde var att klippa av Kerttu det långa ljusa lockiga håret. Det skulle vara svart och rakt som på hennes egna barn.

– Min mor hade sagt att jag aldrig skulle klippa håret, det nådde till axeln.

Hon minns ögonblicket när hon skildes från mor och sex syskon i Iisalmi, pappa var vid fronten.

– Jag minns precis hur de stod, jag skulle kunna måla av situationen.

Inga prinsessor...

Kerttu ville egentligen inte till Sverige men övertalades av mor.

– Dom har prinsessor där, och när du kommer hem har du en hel låda äpplen med dig så vi inte behöver dela ett äpple i sju delar till oss, sa mamma.

– När jag kom till Sverige blev jag så besviken, jag letade efter prinsessor på ängarna men hittade inga...

Kerttu har ingen kontakt med fosterföräldrarna i Fjälkinge i Skåne längre.

– Min fostermor lever ännu. Ont krut förgås inte så lätt, säger Kerttu med ett skratt.

Skalade lök

Hon kan berätta de mest dräpliga historier från sin uppväxt.

– Jag fick ofta stryk, med matpiskare eller vad som helst. En gång när de låst in mig i källaren hade de tagit in blomsterlökar för vintern. Jag tyckte de såg skräpiga ut och började ta bort skaln.

– Hon blev alldeles vild, men jag har alltid varit ärlig och erkände direkt att jag försökt snygga till dom. Den gången fick jag inte ens stryk...

– Hon sa alltid att "vi hade haft det bättre om vi inte haft dej", jag var inte

Kerttu minns många dräpliga situationer från sin barndom, som när hon skalade blomsterlökar...

värd nånting, dom sa att jag var dum. Det kände jag hela tiden. Deras barn fick fina julklappar, jag fick två klädhängare!

En lärare såg hur det var och erbjöd mig att bo hos dem i stället. Jag sa att det kan jag inte för vem ska då ta hand om barnen...

Tio år bodde Kerttu hos den lantbrukarfamiljen. Sen ville hon utbilda sig, och det gjorde hon också, helt på eget initiativ och på egen bekostnad.

Självförtroende

– Jag kom till stadsläkaren i Huskvarna på fyra års praktik, hushållsarbete och barnpassning och sånt. Jag sa att jag är bara en dum finsk flicka, jag kan ingenting. Men han sa att jag skulle vara stolt över att vara finsk. Han gav mig självförtroende.

Kerttu utbildade sig till barnsköterska på Vita Bandet i Helsingborg, en internatskola.

– Föreståndarinnan kom och sa god natt och släckte varje kväll klockan tio. Vi låg under täcket med kläderna på, och sen gick vi ut...

Kerttu skrattar gott åt minnena.

Men hon fick sluta som barnsköterska, tog åt sig för mycket av barnens lidande, gick ett par år på Brunnsviks folkhögskola – "Mina bästa år!"

– och blev mentalskötare och sjukskö-

terska, på Restads sjukhus och Säter.

Till Finland kom hon inte förrän många många år senare. Modern dog redan 1944, bara 39 år gammal.

– Mina syskon säger att hon gick med blommor till järnvägsstationen för att möta mig, men jag kom ju inte. Sen tynade hon bort bara. Hon fick inte uppleva freden.

Depressionsperioder

Kerttu gifte sig, bosatte sig i Lidköping, och fick fyra barn. Efter sexton år blev det separation.

Hon har nära till skratt, men det finns ett allvar bakom den glättiga ytan.

– Nu som pensionär funderar jag mycket över mitt liv. Jag är positiv och glad, men ibland får jag depressionsperioder, det kan ingen tro. Fast sedan jag fått kontakt med andra krigsbarn är de nästan helt borta.

– Jag är inte rädd för att arbeta, det har jag gjort hela livet. När jag jobbade på sjukhus på nätterna hade jag egna barn att sköta, och dessutom dagbarn om dagarna...

Nu är barnen sedan länge utflugna. Kerttu unnar sig ett lugnt liv.

– Jag kan inte skylla något på någon, men dom borde ha kollat mottagarfamiljerna bättre!

forts på nästa sida →

Vi har julklappen - Krigsbarns erinran

Julen närmar sig med stormsteg – och därmed också julklappsbekymren.

Vad ska vi ge till honom eller henne? Inget dyrt, men något som varar länge...

Här är svaret: ett exemplar av antologin **Krigsbarns erinran!**

Enbart den förnämliga historiken (av Pentti Käppi) tar flera dagar att smälta. Och om man sedan avverkar

en berättelse om dagen räcker boken nästan en hel månad.

Det är en perfekt julklapp för alla i din bekantskapskrets som känner till att du är krigsbarn. Även om du kanske inte känner igen dig till hundra procent i berättelserna finns det en gemensam nämnare för alla krigsbarn: separationerna, resorna, upplevelsorna, positiva som negativa.

Resultatet av den enkät som också till delar redovisas i antologin är mycket tänkvärd.

Priset är 120 kronor plus porto. Boken kan beställas antingen via din lokalförening (ordföranden) eller direkt från Kai Rosnell, Kølångsvägen 10, 741 42 KNI VSTA, tel 018-380009.

Finns utgiven även som talbok

Krigsbarns erinran finns nu också som talbok. Det är TPB, Talboks- och punktskriftsbiblioteket, som förmedlar lån till personer med läshandikapp.

Per Godenius har läst in boken på en CD-R som tar 7 timmar och 55 minuter att lyssna av.

På TPB:s hemsida www.tpb.se/nya/2004 kan man (under bokstaven L. Biografi med genealogi) läsa vad boken handlar om:

"Under vinter- och fortsättningskriget 1939-1945 skickades omkring 70 000 finska barn som krigsbarn utomlands, de flesta till Sverige.

Kallar sig Kajsa

forts från föregående sida

Kerttu Andersson engagerar sig mycket i kyrkligt arbete, hon sjunger i "psalmeirkeln" och är en uppskattad glädjespridare. Man blir glad i hennes sällskap!

Hemma i Lidköping går hon oftast under namnet Kajsa.

– Det namnet fick jag under tiden i Brunnsvik. Jag blev ordentligt döpt också – i duschen!

– Jag har märkt en smygande avoghet mot folk av utländskt ursprung. För tjugo år sen kunde man vara stolt att ha ett finskt namn, nu möts man av misstänksamhet.

Så, för att smälta bättre in i det svenska samhället, kallar hon sig Kajsa. Att hon fortfarande har en omisskännlig anstrykning av skånsk dialekt hjälper nog också.

Text och foto: Kai Rosnell

Vistelsen varade ofta flera år och lämnade spår för livet där separationen från familjen oftast var det mest smärtsamma. Denna läsvärda antologi är ett gripande dokument över denna barnflyttning. 26 krigsbarns personliga berättelser, präglade av stark

närvarokänsla, lämnar ingen obekörd."

TPB är en statlig myndighet med ansvar för att ge personer med läshandikapp tillgång till litteratur på anpassade medier.

K.R.

Bästa läsare av MedlemsNytt

Vi vill ha Dig!

Dubbelt medborgarskap har vi redan åstadkommit, men mycket återstår att göra. Ditt medlemskap är viktigt för att vi även i fortsättningen skall kunna trygga verksamheten för Finland-Samfundet och Utlandsfinländarparlamentet.

Finland-Samfundet är en icke-vinstdrivande organisation som möjliggörs av medlemsavgifter.

Vår **rådgivande** service vet, hjälper, lotsar om du t ex planerar att flytta utomlands för att bo, arbeta eller studera, eller kanske **återvända till hemlandet?**

Vill du sänka din skatt? Vill du ha bättre äldrevård? Vill du ha tidskriften *Finlandsbron* sex nummer om året?

Suomi-Seura Finland-Samfundet

Mariegatan 8
FI-00170 Helsingfors
Tel +358-9-684 1210
Fax +358-9-684 12140
www-suomi-seura.fi
suomis@suomi-seura.fi

Bli medlem!

Medlemsavgiften är i Finland 21 Euro (familjemedlem 10 Euro) och i Sverige 191 SEK (91). Till medlemmar i Finland eller Sverige sänder vi årligen en räkning, men du kan även betala med kreditkort. Du kan också betala medlemsavgiften till vår lokala representant.

Börje Dahl börjar förstå våra identitetsproblem

Efter det jag blivit ordförande i Skåneföreningen Finska Krigsbarn har jag känt en viss vilshenhet om mitt ursprung, eftersom jag aldrig tidigare behövt fråga eller tänkt så mycket på den.

Jag har haft en stabil svensk tillvaro. Jag visste vad jag fått i Sverige och vad jag inte hade kvar i Finland. Många av mina krigsbarnskamrater är

Börje på Skansen. Juli 1942. Det är Börje som sitter på ponnyn.

måna om ursprung och relationer till Finland.

Jag har inte varit det. Förän nu.

När jag flyttade ur ett fritidshus hittade jag en arkivmapp med en hel del material som har varit gömt och som jag var helt omedveten om.

Väska av plywood

Det handlade om: Lappen om halsen, och lappen på väskan, som var i plywood, och textat i spretig stil namn och adress och vad väskan innehåller: *Två omgångar underkläder, en pyjamas. Mat. Nyckeln på Börjes hals.*

Den innehöll också många brev mellan min mamma, som senare dog, och min morbror och min fosterfar i Sverige.

Då jag läser breven ser jag också ett mönster av samborighet mellan min biologiska mor och min fosterfar, därför att han var beredd att även ekonomiskt stödja min mor. Han sände pengar ibland.

Visst har jag haft det bra även om

Börje Dahl är en flitig målare. Här med några av sina egna tavlor.

Foto: Kai Rosnell

jag fått genomföra många gråtna nätter.

Det har talats i många sammanhang om identiteten för krigsbarn. Visst kände jag en ny identitet då jag hittat arkivmappen, men varför har jag gömt den där?

Det speglar en kluvenhet mellan det finska och det svenska. Man kan tydligen vara både och.

Börje Dahl

Fantastisk spelglädje i Stenbarnen

En grupp barn sänds iväg från London undan bombningarna och hamnar i den lilla staden Welshpool i Wales. Stadens beskäftiga tanter möter med varma bullar och gott hjärta, men bara på ytan. Egentligen är de ganska likgiltiga för "de lusiga ungarna" från London, som inte bett att få komma dit.

Dessa krigsbarn drabbas förstås av heimlängtan som blir värre när de mobbas av bygdens egna ungar.

Det bildar underlaget för historien i musikteaterföreställningen *Stenbarnen*, som under tre månader visats i Gamla Folkets Hus i Kallhäll i stockholmsförorten Järfälla.

Storyn från barnbok

Det är Föreningen för Teater och dokumentation i Järfälla som svarat för prestationen att ha över 40 personer i gång samtidigt på scenen. Det är proffsigt, men alla skådespelarna är

glada amatörer. De visar en otrolig spelglädje, både de beskäftiga tanterna och de 30 barnen – man blir varm om hjärtat att se det.

Det blir en fantastisk föreställning!

Saga och fantasi

Micka Andersson som skrivit både manus och sångtexter hittade en bok av den produktiva författaren Helen Cresswell (född 1934) med titeln *"Stonstruck"*, en barnbok som hon tyckte hade en story som kunde lämpa sig för teater. Johanna Huss har registrerat.

Det blir en saga som handlar om rädsla, längtan och mod. Barnens rädsla och längtan gör dem till ett lätt offer för "Den Gröna Damen", sagans onda fe. Men där finns en man som känner medkänsla med barnen och hjälper dem att besegra ondskan.

Parallellerna till dagens ensamma flyktingbarn är uppenbara – de är lika

vilsna och ensamma som dessa "evacuees", eller som de finska krigsbarnen var vid ankomsten till Sverige. Det är "livsfarligt" att visa sin längtan...

Föreställningen vänder sig främst till barn i mellanstadieåldern, men salongen har oftast varit utsäld, och publiken har bestått av minst lika många vuxna som barn.

Nu har man spelat färdigt *Stenbarnen* och planerar för nästa teaterprojekt. Beklagat er som inte hann se den.

Kai Rosnell

Norra gruppen i Gävle Dala

krigsbarnsförening fortsätter att träffas även efter nyår. Nästa träff blir tisdag 18 januari kl 14-16.30, lokal NDV, Sveasalen, Sveagatan 14-16, Leksand.

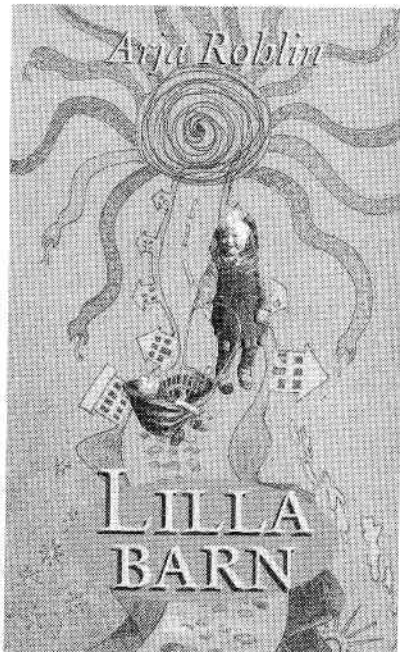
Meddela till Marja Heilstenius, tel 0247-34649, eller Tuula Medin, tel 9247-12927.

Arja Rohlins dokumentärroman "Lilla barn": Smärtsam beskrivning av främlingskapet

Berättelsen var för lång för att få plats i antologin Krigsbarns erinran.

Nu har **Arja Rohlin** fått sin dokumentärroman tryckt och utgiven med titeln "Lilla barn" (Sahlgrens förlag AB).

Det blev en tunn och lästlöst volym på 140 sidor.

Men Arjas öde är väl värt att berättas.

På ett enkelt okonstlat språk beskriver hon sin mors situation och besvärligheter när Arja föddes i ett skyddsrum medan Kuopio bombades, och hur hon räddades till livet av en amma som hade gott om mjölk även för ett främmande barn.

– Jag minns henne fortfarande, har träffat henne även som vuxen, säger Arja.

Berättelsen är till 90 procent egenupplevd. Resten har hon fått höra av sin mor, eller läst sig till i de dagböcker som fosterfadern i Sverige skrev.

Arja kom tillsammans med en bror som krigsbarn till Sverige. Syskonen hamnade långt från varandra, men i boken får man inte veta att brodern blev adopterad, eller att de inte har någon kontakt längre.

Arja Rohlin beskriver rent smärtsamt känslorna av främlingskap när hon plötsligt, efter flera år i Sverige,

Arja Rohlin: *Lilla barn*. Sahlgrens förlags AB, Helsingfors. 2004. 140 s.

befinner sig hos sina biologiska föräldrar igen. Hon känner inte igen dem, ser dem bara som främmande människor. Men hon får bra kontakt med mormor när hon skickas dit över sommaren.

Boken avslutas med att modern skickar sin flicka tillbaka till Sverige. Av kärlek!

Kai Rosnell

Om krigsbarn i gamla skrifter

Under kriget följde också andra än föräldrarna med stort intresse de finska krigsbarnens liv i Sverige.

I **Svenskt kyrkoliv i Finland. Årsbok för de svenska församlingarna 1945** (Helsingfors 1944), har under rubriken "Finlands barn i Sverige" samlats två artiklar om dem: **Carl Norborg** skriver på s. 36-49 en artikel kallad "Bohuslän och Finland", och **Thorsten Levenstam** har på s. 50-54 en artikel kallad "Arbetet bland Finlands barn i Alingsås".

Tor Lindblom hörde till dem som blev krigsbarn hos sina egna släktingar. Han var i Sverige i tre omgångar och skildrar detta i sina minnen från barn- och ungdomen "Om den ljusnande framtid är vår", *Skrifter utgivna av Svenska folkskolans vänner*, 153 (Helsingfors 1999). Detta blir i praktiken en skildring av Finlands krig 1939-44 och av efterkrigstiden ur en pojkes synvinkel.

Första vistelsen i Kävlinge, nära Lund i Skåne, och resan dit skildras i kapitlet "Sverige". Men då tyskarna hade invaderat Norge ansågs faran för stor i Skåne, och de tre pojkarna och deras mor fick flytta till Finlandshemmet i Nockeby, Stockholm. Den 14 juni återvände mor och söner till Finland.

I mars 1941 blev Tor ensam på nytt inbjuden till Skåne, vilket behandlas i kapitlet "I västerled än en gång". Det skulle bara vara en sommarvistelse, men på grund av händelserna i Finland – fortsättningskriget hade börjat på sommaren 1941 – skulle skolorna börja först i oktober, varför Tor kom tillbaka först denna månad.

Helhetsbild av krigstiden

Tredje krigsbarnsresan tog sin början i januari 1942. Det var det svåra livsmedelsläget i Finland som kom Tor Lindbloms föräldrar att fatta beslutet att försöka få två av sönerna till Sve-

rige. Detta berättas i kapitlet "Tredje gången gillt". Brodern Leo återvände till Finland från en vistelse hos en familj i Stockholm, Tor blev kvar i Sverige till april 1943.

Tor Lindbloms ungdomsmemoarer skildrar inte bara honom själv och hans föräldrafamilj utan också världen utanför, alltså Finland under kriget, och hur världskriget utvecklade sig. Läsaren får alltså en helhetsbild av tiden.

Tor Lindblom blev senare skolman, rektor för Nya svenska läroverket i Helsingfors, kallat Lärkan.

Stig Appelgren

Fotnot: Carl Norborg var prost i Munkedal i Bohuslän och mycket aktiv i hjälperksamheten. Han ordnade barntransporter på egen hand och portionerade ut barmen i familjer i Bohuslän-Dal. Han avled 1953. Även Thorsten Levenstam var teolog, dessutom inbiten släktforskare.

K.R.

Finsk historia och film i Västervik

Pirkko Engström i Västervik inbjöd till träff med föredrag av läkaren **Magnus Jägerhorn** och Finlands konsul i Västervik **Gunnel Karlberg**.

Magnus Jägerhorn gav en historisk bild av krigsåren 1939-1945, bland annat genom att ge bakgrunden till Rysslands anfall mot Finland. Ryssarnas huvudskäl skulle vara att ha tillgång till kusten.

De trodde sig på en vecka kunna ta det lilla Finland!

Magnus berättade sedan hur det var att som barn leva och ta del av kriget på nära håll.

Hans tre bröder var med i kriget. Men de ville aldrig berätta något för honom. Däremot upplevde han varje vecka hur "liktågen" kom med sina tysta passagerare och stannade till då och då i hans hemtrakt för att lämna av offren. Dessa kunde vara svårt sargade eller brända och sakna både huvud och andra kroppsdelar.

Redan på långt håll kändes lukten av tågen och alla visste vad som gällde.

På träffen i Västervik deltog bl a *Gunnel Jungmar, Rädda Barnen, Magnus Jägerhorn, Sara-Lisa Lagerstedt, Rädda Barnen, Gunnel Karlberg och Kaija Jonsson.*
Foto: Doris Emanuelsson.

De döda lämnades av på stationen för att bli identifierade av familj, vänner eller grannar. Med hjälp av "döds"-brickorna och ev kännetecken lyckades det i de flesta fall.

Barnen fick vara med och vissa minnen kan han ännu idag inte tala om.

Konsul Gunnel Karlberg presenterade sig och sitt uppdrag som finsk hederskonsul. Hon är numera medlem hos Ostkustens finska krigsbarn och uttryckte sin glädje att träffa krigsbarn och se den finska filmen *Sotalapset* (Krigsbarn).

De ca 35 deltagarna kom från olika lokalföreningar. Västerviksgruppen som stod värd för mötet avtackades av riksordförande Leila Ulvemo för ett fint initiativ och en trevlig afton.

Mera samarbete för träffar önskas!
Doris Emanuelsson

Filmen grep tag i Höör

40 personer med direkt anslutning till Skåneföreningen och åtta lokala besökare kom till specialvisningen av **Framom främsta linjen** på Kulturhuset Anders i Höör.

Många besökare var långväga t ex från Ystad, Trelleborg, Osby, Ängelholm och Karlskrona.

En trevlig blandning med gamla och nya medlemmar samt flera finlandsvänner samlades i Höör denna dag.

För oss med rötter i Finland grep filmen verkligen tag i oss. Det var en sällsam blandning av eftertanke och känslor av sorg, stolthet, obehag och beundran som uppfyllde oss när de sista omskakande scenerna från Tienhaara klingat ut.

När eftertexten rullat färdigt satt publiken stilla med alla sina tankar.

För krigsbarnen gav detta en starkt realistisk bild av vad våra fäder kunde ha varit med om – några bekräftade att fadern varit just där och i något fall stupat en av dessa fruktansvärda dagar i juni 1944.

"Detta var en av de starkaste och mest realistiska filmer som visats" var ett återkommande eftermäle vid den avslutande kaffestunden.

Tapani Rossi

Besök i Orsa Finnmark

En grupp finska krigsbarn från Eskilstuna gjorde i augusti en resa till Orsa Finnmark, som blev en upplevelse.

Vi besökte Fagersta hembygdsgård och Säterdalen, gjorde en rundtur i Leksand, såg Springkällan i Rättvik, och med vandrarhemmet i Orsa som bas två nätter upplevde vi Finnmarken under en heldagstur.

Vi fick bekanta oss med en rik kultur, månghundraårig historia och en orörd natur.

Synd bara att en i sällskapet fick hjärtflimmer och fick ligga på Mora lasarett två dygn i stället. Men även Annikki Larsson kom hem, återställd.

På bilden åtta av deltagarna, sittande fr v Anna-Liisa Andersson, Annikki Larsson, och Rune Larsson, övre raden fr v Liisa Sundman, Hilka Huhkola, Sven-Olof Larsson, Anja Perngren och Greger Smedbäck

(Berättat av Annikki Larsson)

På gång i lokalföreningarna

Gävle-Dala

Årsmöte 13 februari kl 13 på Edske-kaféet i Hofors.

Hoforsgruppen

samlas regelbundet. Vill du delta, ta kontakt med Jouko Rajaniemi tel 0290-249 17.

Gästrikegruppen

träffas hos Irja Olsson andra tisdagen i varje månad kl 13. Nästa träff blir den 14 december.

Värens träffar: 11 januari, 8 februari, 8 mars, 12 april, 10 maj. Vill du vara med, ring Irja Olsson 026-16 76 78.

Göteborg

Trettondagsfest torsdag 13 januari 2005 kl 18 i Brf Alberts föreningslokal, Ö. Skansgatan 8, Göteborg. Mat och dryck till självkostnadspris. Anmäl till Pentti Käppi eller hans telefonsvarare tel 031-291688 senast tisdag 11 jan.

Årsmöte lördag 26 febr kl 13, Brf Alberts föreningslokal.

Mellansverige

RFK:s riksmöte.

Mellansverige-föreningen hälsar er välkomna till årets Riksmöte/Årsmöte i Karlskoga den 21-22 maj 2005. Karlskoga Folkhögskola ligger vackert vid sjön Mökeln mitt emellan Stockholm och Oslo.

Boende kommer att erbjudas på folkhögskolan eller på hotell i Karl-

skoga centrum.

Mer information och anmälan i nästa nummer av MN.

Ostkusten

Oskarshamn

Julfest i Pingstkyrkans festvåning, Ö.Torgg., Oskarshamn, lördag 11 december kl 16.

Musik och sång. Julbord à 130 kr. Anmälan till Ull-Britt, 0491-18408.

Årsmöte lördag 19 februari 2005 kl 17 hos Aino Samuelsson, Döderhultsv. 14, Oskarshamn.

Anmälan till Ull-Britt 0491-18408.

Medlemsmöte 16 mars kl 18 hos Aino Samuelsson.

Godand

Medlemsmöten: 7 mars och 18 april i Björkstugan, Visby, kl 18.

22 maj i Bäl hos Liisa och Harry klockan 14. Bastubad ingår. Medtag grillkorv o handduk.

I samtliga fall anmälan till Liisa, 0491-36078.

Västervik

Sånggruppen samlas hos Frälsningsarmén klockan 16, söndagarna 23 januari, 20 februari, och 13 mars.

Kontakta Pirkko Engström, 0490-30566.

Skåne

Lördag 11 dec: **Julfest** kl 14,

Scoutstugan, Ridgatan, Ystad.

Lördag 12 mars kl 14: **Årsmöte**, Åkersbergs kursgård, Höör.

Öppet hus i Tingshuset, Norge, tisd 25 jan kl 19. Medverkande: Marjatta Titoff, Tapani Rossi m fl.

Stockholm

Medlemsmöten i regel sista torsdagen i månaden på Kristinehovs Malmgård, Kristinehovsg. 2, Stockholm, kl 18. Anmäl i förväg till Hillevi Näsström, tel 08-58017823.

Söndag 12 dec: **Julfest** kl 13.30.

Torsdag 27 januari: Docent Bo Vinnerljung, Socialstyrelsen: **Om fosterbarn**.

Torsdag 24 februari: Joachim Calmeyer visar sin kortfilm "Bilderna fick ett ansikte".

Torsdag 17 mars: **Årsmöte**.

Torsdag 28 april: **Auktion**.

Söndag 29 maj: **Värfest**.

RFK-info

Haparanda-Torneå 24-28 april 2005. **Krigsbarnsstaty** invigs. Se sidorna 8-9.

Riksmötet 2005 hålls i Karlskoga 20-22 maj.

September 2005: **Krigsbarnsdagar** i Helsingfors.

Augusti 2006: **Krigsbarnsdagar** i Vasa.

Hemsidor om krigsbarn och liknande:

Riksförbundet Finska Krigsbarns egen hemsida:

www.immi.se/krigsbarn

Tapani Rossis privata hemsida: terve.rossi.se

Bengt Hemtuns hemsida:

www.geocities.com/catshaman/indexFS.htm/

Finska hemsidor: www.sotalapsi.homestead.com

www.sotalapset.fi

Finska krigsbarn i Danmark: www.finnebarn.dk

Tyska krigsbarn: www.kriegskind.de

Engelska krigsbarn: www.evacuees.org.uk/

Spanska krigsbarn (enbart på spanska):

www.fundacion-nostalgia.com/guerra.php3

Judiska krigsbarn: www.kindertransport.org

Association of Jewish Refugees med många länkar till allt om Förintelsen: www.ajr.org.uk

www.childrenwhocheatedthenazis.co.uk/

Hemsidor för "krigsbarn" med ockupationsmaktens soldater som fäder:

Danmark: www.krigsboern.dk

Norge: www.nkbf.no

Lebensborn-barn: <http://home.no.net/lebenorg>

<http://home.online.no/~kluwer>

www.nazichildren.org/

<http://home.no.net/nsharn>

Holland (enbart på holländska):

www.werkgroepherkenning.nl

www.liberationchildren.org

www.albedo.net/~jboers

www.bevrijdingskinderen.nl

Tyskland: www.besatzungskinder.de

Se också dessa:

www.one-by-one.org

www.thefoundationtrust.org

www.warandchildren.org

www.project-roots.com

<http://homepage.virgin.net/j.munro/trace.htm>

www.torelectandtrust.org

www.nach.ws

Listan är sammanställd på begäran och så vitt vi vet den mest kompletta och mångsidiga som existerar.

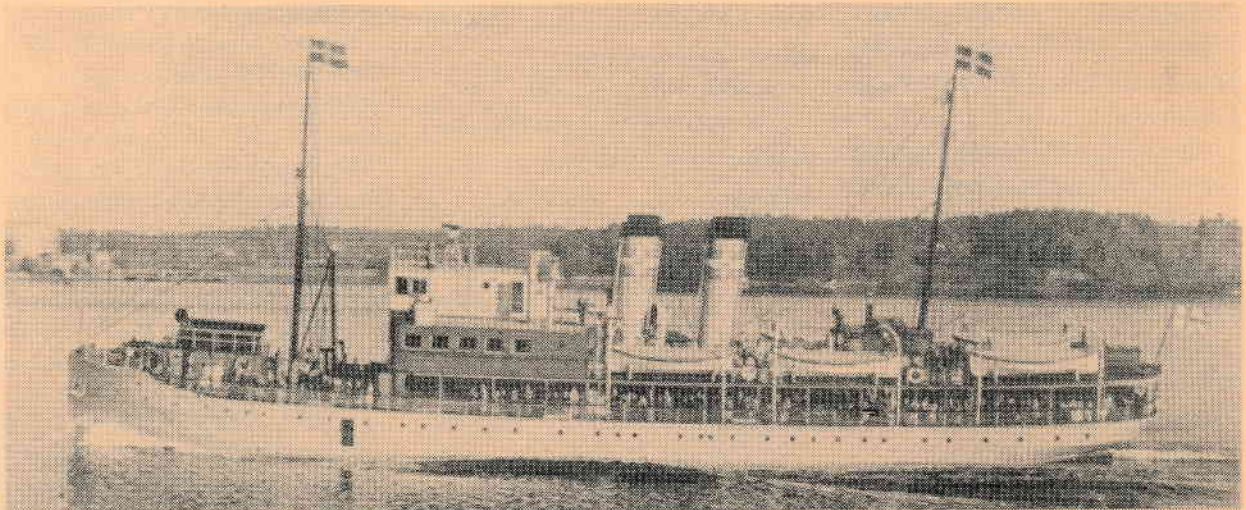
Kai Rosnell

Avs: RFK
c/o Kai Rosnell
Kölångsvägen 10
741 42 Knivsta

B-POST

Ubåt attackerade krigsbarnsbåt

Bore I klarade sig undan ubåtsattacken, men eskortfartyget Aura II sprängdes och 26 besättningsmän omkom. Efter denna händelse upphörde barntransporterna med båt och man övergick till tågtransporter.

Mitt under vinterkriget, den 13 januari 1940, ingick S/S Bore I i en konvoj på väg från Saggö mot Sverige. (Saggö är en ö i Ålands nordöstra skärgård).

Ombord på Bore befann sig en grupp om 63 krigsbarn jämte några mödrar och tre svenska lotter.

I konvojen ingick dessutom han-

delsfartygen Anneberg och Hebe samt eskortfartygen Tursas och Aura II.

Nordväst om Åland, ca fem sjömil från svenska gränsen där svenska konvojfartyg väntade, anfölls konvojen av sovjetiska ubåten SC-324, som avfyrade två torpeder.

Torpederna gick mellan Anneberg och Hebe. Då torpederna avskjutits

blev ubåten lättare och flöt upp så att torn och för syntes ovanför ytan.

"Titta tant en ubåt", ropade då ett av barnen på Bore I till en av ledarinnorna. Det gick ubåtsalarm och Aura II kastade fem sjunkbomber mot ubåten.

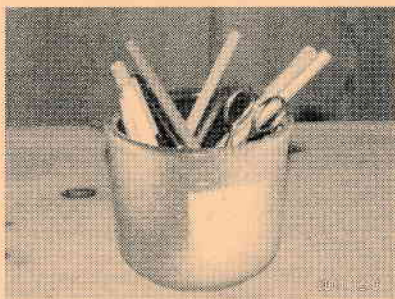
Då en sjätte bomb skulle kastas exploderade denna ombord och Aura II bröts sönder och sjönk. Av besättningen omkom 26 medan 15 räddades.

Ubåten undkom med vissa skador och kaptenen fick medaljen "Gyllene stjärnan" och blev Sovjetunionens hjälte.

Karl Johan Edlund

Fotnot: Aura II användes en tid 1936 som representationsyacht av Finlands president. Många har dykt efter båten nära Märket utan att finna vraket.

...vi har krukor att sälja...

Ett par förslag till hur man kan använda en kruka.

Det gäller den kruka i keramik som tagits fram i Vanda, på initiativ av Liisa Pöyhönen. Färgen är brun-beige, ingen är exakt likadan som de andra. På det ljusa fältet står orden "Sotalapsi Krigsbarn".

Krukan säljs till förmån för Haparanda-projektet och kostar 100 kronor. Kontakta Pirkko Ahlin, tel 054-158638, eller din lokalförenings ordförande.

Var du med?

Var du med på denna resa?
Känner du någon som var med?
Ta kontakt med redaktionen!